

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericéscă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe an an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe an an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Ținuta noastră bisericéscă.

Viiă și puternică, nedespărțită este poporul român credința, că în timpurile de răstrite ale trecutului legea strămoșéscă și biserica a apărat, și a salvat individualitatea noastră națională. Adênc imprimată este în inima poporului nostru această credință prin tradițiunile și istoria trecutului său. Dilnic o vedem întărindu-se și innoindu-se în viața poporului român prin datinele sale religiose și naționale, pentru că legea și biserica strămoșéscă fac parte întregitóriă, sunt cea mai însemnată atribuțiune a individualității naționale a poporului românesc.

Faptul acesta ne impune neapărat îndatorirea, că ori-ce acțiune a noastră îndreptată la ridicarea și întărirea individualității noastre naționale se procedă în deplină conformitate cu marea misiune, ce o-a luat asupra-și biserica noastră națională; ér abateri dela această direcțiune, ori când ele s'au ivit, au avut desastrose consecințe chiar în ceea ce privesce apărarea și întărirea individualității noastre naționale. Ca dovadă despre acesta ne servește între altele împrejurarea, că atunci, când cu începere din veacul al patruspredecelea și al cincispredecelea nobilii români, de cari am avut un număr destul de însemnat, au părăsit biserica noastră, și au adoptat altă lege și altă biserică, au încetat pentru totdeauna de a mai face parte din poporul românesc.

Imprejurarea această, așa credem noi, răspunde cu destulă putere la întrebarea, că ce însemnéază la noi și pentru individualitatea noastră națională legea strămoșéscă și datinele religiose, remase din bătrâni. Faptul acesta de altcum l'au înțeles și alții, cari ori

de câte ori a voit să slăbescă individualitatea noastră națională, totdeauna s'au încercat a lovi în biserică, și în organul ei, în preoțime, cu scopul ca să slăbescă puterea și influința preoțimii și legătura de înțimitate, ce a esistat totdeauna între preoțime și poporul românesc. Incercări de această natură găsim între altele și pre timpul domniei așa numiților principi naționali calvini asupra Transilvaniei și a părților adnece din Ungaria și Bănat, precum și de atunci încôce. Poporul nostru însă a luptat totdeauna cu totă țaria contra astorfeliu de incercări.

Când amintim această, datorință avem, să adăgem tot de odată, că în ceea ce privesce desvoltarea ulterioară a individualității naționale a poporului român prin biserică în conformitate cu tradițiunile și istoria noastră națională, s'au potut străcura în trecut, și se pot întâmpla și astăzi unele și altele greșeli. Ne aducem de exemplu aminte, că înainte cu douăzeci, treizeci de ani, aici în comitatul Aradului și în alte părți atât împrejurările materiale ale poporului, cât și alte împrejurări știute, erau de astfelu de natură, că cu o anumită grije și prevedere se putea assigura prin crearea de fonduri la comune și la diecesă dotațiunea preoțimii și a învățătorilor nostri mult mai ușor, de cum s'ar fi potut face de atunci încôce, și cum s'ar putea face astăzi. Precum cunoșcem noi stările de atunci, așa credem între altele de exemplu, că în vremea aceea și între împrejurările de atunci, mai favorabile, decât cele de astăzi, pre lângă o anumită grije și precauțiune s'ar fi potut să-se mai taie din islazele comunale, întocma ca odinióră pre timpul Mariei Teresiei, încă câte un complex de pământ pentru assigurarea dotațiunii preoțimii și pentru assi-

gurarea dotațiunii învățătorilor nostri confessionali. Pre atunci, așa credem noi, acésta era cu puțință, precum credem, că era cu puțință a-se crea în tot locul câte un fond spre acest scop, deoarece împrejurările de atunci pre acest teren ne erau mult mai favorabile.

Nu s'a făcut atunci ceea ce s'ar fi putut face. Și dacă nu s'a făcut, acésta s'a întâmplat nu din lipsă de bunăvoință, nu din lipsă de zel cătră biserica strămoșească, ci, așa credem noi, din o greșelă ale cărei consecințe le sêmțim atât de greu astăzi. Din cauza acestei greșeli dotațiunea preoțimei și învățătorilor nostri nu s'a putut nici ameliora în formă corăspunzătoră trebuințelor timpului de astăzi, dar nici nu s'a putut assigura.

Preoțimea este netăgăduit un factor însemnat în desvoltarea ulterioară a individualității naționale a poporului român. Cu toate acestea preoțimea noastră, acest factor atât de însemnat în desvoltarea noastră culturală, este astăzi mult mai rău situată, în ceea ce privește dotațiunea, de cum era la finea veacului trecut, când s'a regulat dotațiunea preoțimii prin așa numitul „decret illiric,“ când era scutită dela suportarea sarcinilor publice, și când își putea încassa competențele așa precum erau normate și staverite, și când preoțimea la incassarea competențelor sale legale n'avea să lupte cu greutățile, cu cari faptice trebuie să lupte astăzi. Dotațiunea precară și neassigurată a preoțimii noastre se resênte apoi în împrejurarea, că tinerii, cari studiază, își-aleg cariere mai bine dotate, și nu se prepară pentru cariera preoțescă; ér de aci provine apoi faptul regretabil, că multe parochii în toate trei eparchiile nu se pot deplini, ceea ce este de sigur un lucru păgubitoriu pentru desvoltarea noastră ulterioară.

Din cauza greșelii amintite în ceea ce privește dotațiunea învățătorilor am rămas pre lângă așa numitele „spese de cult“, la a căror eiectare și incassare întâmpină administrațiunea noastră bisericăscă atâtea greutăți aprôpe neînvigibile.

Fiind apoi la noi, la români, atât de puternică și nedespărțită legătura dintre biserică și popor, dintre desvoltarea noastră bisericăscă și națională, — urméză neapêrat, că assigurarea și ameliorarea dotațiunii preoțimii noastre, assigurarea și ameliorarea dotațiunii învățătorilor nostri este astăzi cea mai însemnată și mai urgentă chestie națională.

Repețim nu s'a lucrat ceea ce s'ar fi putut face pre acest teren în timpuri mai bune. Și nu s'a lucrat, repețim, ceea ce pre atunci se putea face cu mai multă înlesnire decât astăzi, — nu din lipsă de bunăvoință, nu din lipsă de zel; ci din altă cauză și anume din cauza, că pe atunci, când s'ar fi putut rezolvi acésta cestiune mai cu înlesnire, am fost de sigur pré mult ocupați pre alte terene, pre cari, așa se vede, am acceptat, și sperat, că vom poté ajunge mai repede la progres.

Cu puțință este, că și de atunci încece și chiar astăzi să fim stêpâniți și călăuziți de acalași mod de gândire.

Și cumcă acésta astfelu poté să fiă și astăzi, putem conchide între altele și din următoria împrejurare, carea precum înțelegem noi lucrul, este foarte remarcabilă, și anume:

Din fonduri adunate pre cale socială și din fundațiuni înființate de ómeni de inimă se împart astăzi multime de stipendii și ajutóre. Aceste stipendii și ajutóre după menițiunea ce o au, se împart pentru diferite cariere, de cari, de toate avem multă trebuință; dar pentru ajutorarea tinerilor, cari se prepară pentru cariera preoțescă și învățătorăscă nu avem nici fundațiuni, nici ajutóre și din acésta cauză tinerimea noastră îmbrățișeză alte cariere, rămânând pré puținii, cari se prepară pentru cariera preoțescă.

Crescerea tinerilor pentru cariera preoțescă și învățătorăscă a fost lăsată în sarcina bisericii ca atare; ér societatea, carea după instituțiunile noastre forméză propriamente biserica, s'a ținut órecum departe de acésta cestiune. Și acésta s'a întâmplat din cauza, că am fost preocupați în alte direcțiuni și pre alte terene, pre cari ni-s'a părut, că vom obținé mai repede progrese.

Scăderile acestui mod de gândire se vêd, și se sêmț astăzi în cestiunile amintite, și anume cu grele consecințe pentru viața și desvoltarea noastră ulterioară. Chiar pentru acésta, am ținut, că este bine a atrage luarea aminte a societății noastre asupra acestor cestiuni de mare valóre pentru desvoltarea ulterioară a individualității noastre naționale, ca să revenim asupra lor, și să-le putem da o nimerită soluțiune.

Congresul național-bisericesc.

Sedința V.

(Continuare.)

P. C o s m a : Nu e de acord cu vederile Ex. Sale. Chestiunea e veche, și e provocată de Statutul org., care cere arondarea cercurilor electorale. Con-

gresul a făcut arondarea. Sinodul din Caransebeș a cerut abrogarea ei. Să așteptăm până când se vor calma spiritele. Va veni timpul, când și conducătorii grănițerilor se vor convinge, că nu li se face nedreptate.

I. I o n a ș : E unul dintre cei ce au subscris petiții către consistoriu pentru abrogarea împărțirii cercurilor electorale. În petiții a făcut atent consistoriul la urmările desastroase, ce ar rezulta, când s'ar forța afacerea. N'a fost însă nimic amenințător în acele petiții.

Ep. P o p e a spune, că a amintit și mai repetă și acum, că nu trebuie impusă împărțirea contra voinței poporenilor, căci în chipul acesta am produce numai vrajbă în spirite. Noi trebuie să nisuiim la înfrățirea spiritelor. Mulțămesc în numele credincioșilor din diecesa Caransebeșului, pentru rezolvarea cauzei lor în est chip.

Punându-se la vot, propunerea comisiei se primește, cădând cea a deputatului Preda.

Tot comisia organizătoare prin referentul A. H a m s e a raportează asupra chestiunii sulate în cons. din Oradea și subșternută congresului prin cons. metr. : O're presidentului consistorial, ori consistoriului 'i-competete dreptul de a denumi pe administratorul protopresbiteral ?

Consistoriul metropolitan, considerând, că chestiunea nu este regulată în statul org., subșterne afacerea spre regulare, cu propunerea :

Presidentul consistoriului are să denumescă pe administratorul, notificând denumirea proximei ședințe plene.

Comisiunea propune : Administratorii prot. se denumesc prin consistoriul eparchial, ér provisiunea interimală și anume până la proxima întrunire a consistoriului, o face președintele consistoriului.

I. L e n g e r face contrapropunerea : Instituirea provisoră a administratorilor o face episcopul până la efectuarea alegerii.

E x c e l e n ț i a S a spune, că la archidiecesă se urmăze în sensul propunerii cons. metr., care e identică cu cea a comisiei.

Presidentul face provisia, și o face cunoscută proximei ședințe plene. Spriginesce propunerea comisiei.

Punându-se la vot, propunerea lui Lenger cade, și se primește cea a comisiei.

Tot comisia organizătoare prin acelaș raportor referă asupra cererii cons. din Caransebeș pentru permisia de a se strămuta resedința protopopiatului Vêrșet din Ritișor la Vêrșet, unde e a se înființa o parohie românească.

Cererea se încuviințează.

Tot comisia organizătoare prin raportul N. Z i g r e referă asupra raportului general al delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică a Românilor de Sêrbi. Raportul gen., în care se arată numărul comunelor și al sufletelor desfăcute din legăturile ie-

rarchiei sêrbesci și stadiul proceselor pentru despărțirea celorlalte comune și a mănăstirilor se cetese în întregime.

Comisia propune, ca raportul să se ia la cunoscință, să se tipărească și accludă la protocol.

V. M a n g r a : În forma, în care se presintă raportul delegației înaintea congresului naț. bis., în parte pôte să ne satisfacă, nu însă în rezultatele sale înalte. Despărțirea ierarhică începută la 1871 se pare că n'a ajuns încă nici măcar la mijloc cu delegațiunea noastră ce privesce rezultatele obținute. E îmbucurătoriu, că am ajuns să încorporăm câteva comune la metropolia noastră. Comunele aceste însă sunt puține față de cele ce nu sunt încă despărțite.

Nu sunt încorporate metropoliei mănăstirile, cari dispun de averi mari. Dacă delegația nu va grăbi cu descorporarea lor dela sêrbi, vom ajunge, să primim câteva din ele și fără vre-o stăruință din parte-ne, după-ce averile lor vor fi exhaustate în favorul ierarchiei sêrbesci.

Propune, ca delegația să grăbescă cu chestiunea de despărțire cu mai mare intensitate, prin întentarea procesului pentru mănăstiri.

V. B a b e ș. Iși exprimă părerea de rău asupra faptului, că dl Mangra nu cunoște de loc afacerea despărțirii ierarhice. Observă, că nimeni aprôpe, nu există ađi între fii bisericii noastre, care să cunoscă chestia acêsta temeinic. Intr'o vorbire de peste o ôră, face istoricul afacerii până în stadiul ei de ađi, arată că delegația lucră neîncetat și cu stăruință, și în curând va arăta rezultate tot mai îmbucurătoare în chestiunea despărțirii de Sêrbi.

Propunerea comisiei dimpreună cu amandamentul deputatului Mangra se enunță ca conclus.

Sedința VII.

S'a ținut Mercuri, în 8/20 Oct.

President I. P. S. Sa metropolitul M i r o n R o m a n u l.

Se cetese protocolul ședinței trecute și se autentică.

Se presentă : 1 cererea lui N. Sânzian din Hațeg, pentru regularea chestiunii împărțiri ajutoarelor de stat pentru preoțime.

2. Rugarea mai multor poporeni din tractul Dobrei pentru lămurirea unor dispoziții din Statutul org.

3. Rugarea mai multor credincioși din Macea în chestia întregirii parohiei de acolo.

Se dau comisiei petiționare.

Se fac următoarele propuneri :

I. Propunerile deputatului Dr. N e s t o r O p r e a n :
a) Având în vedere, că în sensul art de lege IX din anul 1868 toți românii de religiunea gr.-or. din Ungaria și Transilvania, aparțin metropoliei gr.-or. române ; considerând, că comunele așa numite mixte numai peovisoric stau și au stat sub jurisdicțiunea unor Eparchii gr.-or. sêrbe, până la efectuarea faptică a despărțirii averilor pretinse comune ;

considerând, că toate aceste comune bisericesti deci vor avea pe baza legii să iee parte activă la viața noastră bisericestă prin participare la alegerile sinodale și congresuale;

considerând mai departe, că măritul congr. pe baza Statutului organic §. 148 din anul 1895 a făcut împărțirea cercurilor electorale pentru alegerile congresuale; că acesta împărțire a intrat deja în vigoare cu putere de lege — și alegerile numai pe baza acesteia se pot face legalmente;

luând însă în considerare, că la facerea acestei împărțiri s'au trecut cu vederea comunele mixte; din care unele au ajuns deja sub jurisdicțiunea metropoliei noastre; și altele încă o să intre cât de curând;

Propun aducerea concludului:

Congresul îndrumă Consistoriul metropolitan, ca la proxima sesiune congresuală să aducă înaintea Congresului un proiect de supplement la arondarea cercurilor electorale pentru alegerile congresuale, care se cuprindă împărțirea comunelor mixte în cercurile electorale deja create, și și până va fi Congresul în poziția a decide asupra numitului supplement, acesta să se aplice provisor la eventualele alegeri.

Se dă comisiei organizătoare.

b) Subsemnatul 'mi iau voie a face următoarea propunere: Cu privire la aceea, ca metropolia gr.-or. sârbă din Carloveț a făcut contra-acțiune în procesele de despărțire ierarhică intentate de comunele noastre bisericesti pentru petrinse restanții de contribuire la speșele congresuale din Carloveț; a fost însă respinsă cu contra-acțiunea;

considerând, că după încheierea proceselor de despărțire ierarhică a comunelor noastre bisericesti: Fenlac, Sânmiclausul-mare și Sarafola, ierarhia gr.-or. sârbă la finea anului 1896 a făcut arunc de aprôpe fl. 2000 titulu restanții la speșele congresuale din Carloveț pe credincioșii noștri din comuna bisericestă Sarafola, și încasarea numitei sume a pus'o în curgere pe cale execuțională administrativă;

considerând, ca ierarhia sârbă nu va pregeta a face tot acelaș lucru și în celelalte comune mixte, decât va avea succes la Sarafola;

considerând, că prin urmare aici nu este vorba numai da interesele private a unei comune, ci a tuturor comunelor mixte, cari în modul acesta pot suferi daune de mii de fl.;

considerând, că aruncul acesta se face după definiția despărțire ierarhică deci când românii gr.-or. nu mai aparțin de fel ierarhiei sârbe;

considerând, că după lege ori ce corporațiune autonomică numai asupra membrilor sei pôte arunca contribuiri spre acoperirea speșelor administrațiunii autonome; și nu și asupra acolora, cari nu mai aparțin respectivei corporațiunii;

având în vedere deci, că deciderea întrebării că ôre îndatorați sunt românii gr.-or. din comunele mixte să contribuie la speșele Congresului din Carloveț — nu pôte să cadă în competița forului administrativ a unui său altui comitat din țără, ci în a ministeriului regese —

și considerând în fine, că la deciderea acestei cauze este lipsă se fie ascultată și Metropolia noastră,

Congresul enunță:

Metropolia noastră adresază înaltului regim regnicolar o notă referitoare la aruncul făcut de ierarhia gr.-or. sârbă asupra credincioșilor comunei gr.-or. române din Sarafola cu observarea, că chestiunea fiind de natură principială și nu locală, și fiind-că din partea metropoliei noastre nu se recunoșce dreptul ierarhiei sârbe de a face arunc și asupra credincioșilor gr.-or. români; să se țină

în suspens executarea deciselor comitatense și să se deo și metropoliei noastre ocașiune a-și motiva contestarea dreptului ierarhiei sârbe.

Cu esecutarea de urgență a acestui conclud se încredințază Ex. Sa dl Metropolitan.

Se dă comisiei organizătoare.

2. Propunerile deputatului Ioan Sârbu:

a) Având în vedere, că anul viitor intră în domnie a Maiestății Sale, prea bunului nostru Impărat și rege Francisc Iosif I.

Având în vedere, că biserica ortodoxă română are a-și mulțami autonomia și totă viața sa constituțională atât nemuritoriului ei arhieru și Metropolitan Andreiu Baron de Șaguna, cât și nemărginitei grații a Maiestății Sale, imi iau libertatea a propune: Cong. național bisericesc să decidă, ca în anul viitoriu la timp potrivit o adresă omagială să fie prezentată Maiestății Sale în numele credincioșilor bisericeii noastre ortodoxe române, printr'o deputațiune, care se va alege acum imediat.

Se dă comisiei organizătoare.

b) Având în vedere, că mai ales în urma legilor politico-bisericesti ale stăpânirii noastre lumesci a început pe ici pe colo și între credincioșii bisericeii noastre a slăbi simțul religios.

Luând în considerare înfruirea binefăcătoare și moralizătoare pe care a eserciat'o în toate timpurile predicele și cetirea cărților bune asupra sufletului omenesc; imi iau libertatea a propune, Măritul congres să decidă:

1. Prea Sântiții noștri arhierii să faveite preoțimea parochială, ca cel puțin de 2-3-ori pe an să țină predice potrivite priceperii poporului și stărilor locale.

2. Venerabilele consistore să provôce comitetele parochiale, ca în bugetele anuale să destineze o suma cât de mică, d. e. câte 10 fl. pentru cumpărarea de cărți bune, bisericesti și lumesci, cu tendențe morale, pe cari să le pună la dispoziția tuturor credincioșilor, împlinind astfel cu încetul punctul 17 din §. 23 al statutului organic.

Se dă comisiei bisericesti.

c) Având în vedere, că „regulamentul pentru parochii“ votat de congresul nostru național bisericesc în 13/25 Octobre 1878 s'a îngrijit de fixarea minimului, respective de ameliorarea dotațiunii preoțesci numai în acele parochii, cari vor deveni vacante, prin urmare de o ameliorare succesivă și în multe locuri în timp foarte îndepărtat;

având mai departe în vedere, că față de tendința guvernului țării noastre, de a întregi venitele sigure preoțesci la suma de 600 fl. ba față de ajutorarea faptică a unor preoți chiar direct fără mijlocirea arhierilor noștri, o ameliorare generală devine urgentă în interesul autonomiei noastre bisericesti, imi iau libertatea a propune următorii supplement și amandament la Regulamentul pentru parochii din a. 1878.

Lăsând în general dispozițiunile Țisului regulament neatinsse, congresul decide:

I. §. 1. (ad. §. 9.) Fiecare preot trebuie să aibă dela parochia sa un venit sigur de cel puțin 600 fl. Celelalte hotăriri ale § 9. din 1878 se păstrază, punându-se numai 600 fl. în loc de 400. În înțelesul acesta se eliminază punctul c) din §. 13 și 14 rămânând numai două clase de parochii.

§. 2. (ad. §. 13) Intre venitele sigure se sosotesc: a) salariul în numărariu, b) venitele după sesiunea parochială, c) venitele din taxele stolari dela botaguri și înmormântări. — Pentru fixarea venitelor de sub b) și c) se ia media venitelor celor cinci ani din urmă.

§. 3. Parochiile, cari n'au sesiuni parochiale, s'au unde taxe stolare nu sunt în us, precum și acelea, cari ar voi a le scôte acum din us, vor plăti restul, respective suma întregă în chip de salar.

II. §. 4. Salarul ce se va plăti preotului în bani, se câștigă parte pe calea aruncului, parte din venitele eventualelor fundațiuni bisericesci.

§. 5. Pe tru repartitia de arunc, comunele bisericesci vor observa următoarea normă:

a) O a treia parte din suma ce e a se câștiga în acest chip, se va repartisa pe familii, adică pe parochiile de sine stătători.

b) O a treia parte se va repartisa pe suflete.

c) O a treia parte se va repartisa după darea directă către stat.

III. §. 6. Dispozițiile aceste intră în vigóre cu 1 Ian. 1899.

§. 7. Ca executarea la timp să nu intimpine pedeci, Ven. Consistóre vor avisa oficiile și comitetele par., ca să-și compună și așternă spre aprobare preliminarile pe a. 1899 cel mult până la finea lui Iulie 1898.

§. 8 În comunele, cari nu-și vor fi făcut datoria la timpul fixat, din cauza de greutate ce s'ar ivi, va merge protopopul ca să presiedze sinódele, ce vor avea să aprobe preliminarile, făcând însă înținare timpurie despre sosirea sa, ca pregătirea preliminarilor de comitete, și anunțarea sinodului cu 8 zile mai înainte să nu lipsescă.

E de dorit, ca unde numai pôte, deputatul mirean congregual al cercului, să însoțescă pe protopop.

Se dă comisiei organizátore.

Propunerea deputatului Dr. I Șenchea:

Se decide, ca rapórtel generale ale Ven. Consistoriu metr., cari să înainteză congresului naț. bis., să se tipărescă și distribue membrilor congreguali deodată cu convocatorul

Să dă comisiei organizátore.

Propunerea deputatului Tr. Barzu:

Considerând, că în suportarea speselor deputaților congreguali după modalitatea de până acum este disproporțiune;

Considerând, că este necesitate de a se asigura în mod echitabil acoperirea acestor spese ceea-ce s'ar puté face cu deosebire înființându-se un fond special spre acest scop, propun:

Ven. Consistor metr. să însărcineză să presinte un proiect proximului congres:

1. în privința solvirei din cassa metr. a speselor deputaților cong. și respective în privința adrepartării acelor spese în mod mai echitabil pe singuraticele diecese;

2. în privința înființării unui fond pentru acoperirea speselor deputaților congreguali.

Să dă comisiei financiare.

Ex. Metropolitul simțindu-se obosit, predă presiđiul P. S. Sale Episcopului Mețianu.

La ordinea zilei raportul comisiei bisericesci. Raportorul P. R o t a r i u referéză asupra propuneri deputatului V. Mangra, de a se înainta un memoriu la tron, pentru abrogarea legilor politice-bisericesci.

Comisia propune: considerând că concludul congr. 85/95 are alt înțeles, nu pe cel cuprins de dl. propunător;

considerând că actualul congres într'o ședință premergétore a luat deja conclud cu privire la controlarea efectului ce-l vor produce legile politice-bis. pe teritoriul metropoliei nóstre, care conclud va procura congresului date concrete;

considerând, că n'ar fi la loc a prejudeca actul concludul, ce congresul va avea să-l aducă după adunarea datelor concrete și în conformitate cu împrejurările de atunci, — congresul trece la ordinea zilei peste propunerea făcută de deputatul V. Mangra.

V. M a n g r a : declară, că propunerea sa este în conformitate cu concludul congregual 85 din a. 95 în carele se dice apriat, că biserica nu va înceta de a lucra pentru scóterea din vigóre a legilor nóuë de stat. Și biserica de atunci nici un pas n'a făcut în direcțiunea acésta. Rog să mi-se primescă propunerea.

Excelența Sa M e t r o p o l i t u l, la observarea dlui Mangra, că pân' acum nu s'a făcut nimic pentru scóterea din vigóre a legilor politice bisericesci, că nu s'a protestat contra lor, accentuează, că biserica nu va înceta a conlucra la scóterea acelor legi din vigóre, atunci, când va fi timpul potrivit. A protesta contra legilor sancționate de Maj. Sa, nu este iertat.

P. T r u ț a. E pentru propunerea comisiei. Stăm în fața unor legi de stat. Pentru revocarea lor nu e timpul potrivit. Trebuie să așteptăm vremi mai oportune. Nici în privința modului executării propunerii nu e de acord cu dl. Mangra.

Referentul R o t a r i u : Motivele dlui Mangra provin din o confuzie de idei. Propunerea d-sale constituie o acțiune, care ar trebui să o începă congresul. Prin concl. 85 din sesiunea trecută ne-am angajat la acésta. Să așteptăm timpul potrivit.

Punându-se la vot, propunerea comisiei s'a primit.

Aceeaș comisie prin acelaș raportor referéză tot asupra unei propuneri a deputatului Mangra, ca congresul să se pronunțe asupra naturei și modului de distribuire a ajutórelor de stat.

Comisia propune: considerând, că după informațiunile date comisiei, consistoriul nostru metropolitan deja s'a ocupat cu acésta chestiune, care este acolo pendentă, congresul transpune acésta propunere consistoriului metropolitan.

Excelența Sa Metropolitul este convins că nimenea nu se află nu numai în sinul congresului, ci în sinul întregii biserici, care să fie mulțămít cu modalitatea împărțirii ajutórelor de stat. Ađi inse nu ne rămâne alta, decât s'eu să primim ajutoriul așa cum ni se dă, s'eu să renunțăm la el. Afacerea a ajuns în consistoriul metropolitan, care acum se ocupă cu ea. În meritul afacerii până acum n'a putut face nici un demers. Constată, că propunerea d-lui Mangra nu indică modalitatea, cum ar fi a se regula afacerea, și dacă s'ar primi ar trebui să se dea încă odată unei comisii, care să ne vină cu o propunere. — E mulțămít cu propunerea comisiei.

P. C o s m a deși este convins că consistoriul metropolitan va face tot posibilul, ca interesele autonome ale bisericii nóstre se fie respectate, doresce, ca chestiunea să fie desbătută aici în congres

din toate punctele de vedere, pentru-ca atât consistoriul metropolitan, cât și guvernul se cunoscă încă de acuma, cari sunt vederile membrilor congresului în această chestiune. Despre ajutor dice, că acesta este calul troian, prin care inimicii încercă să intre în cetate, în autonomia bisericeii, prin omienii nostri. Analog cu acest ajutor a fost și ajutorul dat în archidieceasă, cunoscut sub numele: „mila împărătescă.“ Nici acesta nu se împărția în deplină consonanță cu interesele autonomice ale bisericeii, deși îl împărția consistoriul pentru-că dela început chiar erau legate mâinile consistoriului de unele restricțiuni, dar guvernul constituțional nu s'a mulțămît numai cu acele restricțiuni, ci a venit cu un alt rescript, prin care 'i se lăsa Consistoriului numai dreptul de propunere, dar ministrul nu este obligat a considera propunerile făcute de Consistoriu, ér distribuira între preoți o face prin organele sale politice, prin ce ajutoriul de stat s'a devalvat la un fond de cortezie politică. Sinodul archidieceșan în fine după repețite remonstrări zădarnice a declarat, că ajutorul în asemenea împrejurări nu 'l consideră de un ajutor dat bisericeii și așa s'a ajuns, că biserica nu-l mai capătă. Ce se face cu el, nu scim, în budgetul țerei însă el figurază și acum. — Legile bisericesci au micșorat venitele preoților, căroră guvernul le dă în schimb o recompensă, care se urcă din an în an. Acésta o face mai ales în considerare față de protestanți. Bisericeilor protestante însă li-s'a făcut concesiunea, ca și din ajutoriul de stat se formeze fonduri, și dotațiunea actuală o pot distribui ele după plac.

Dacă și noi o vom căpăta sub asemenea condițiuni, bine! măsuri excepționale însă se nu primim. Eu individual, deja de acum aş declara, că în condițiunile actuale nu primesc dotațiunea, dar fiindcă lucrul încă nu este matur de a recurge la ultima rațiō, primesc propunerea comisiunei.

N. M a n e g u ț i u : Crede, că nu e nimeni în congres, care se nu fie de acord cu vederile dlui Mangra, că micul ajutoriu, ce'l dă guvernul preoțimei noastre, e un mijloc de căpătuală, un mijloc de a produce destrăbălare în sinul bisericeii; nu e nimeni, care se nu fie pătruns de datoria, de a nu primi acel ajutor în forma, în care ni se dă din partea statului; nimeni care se nu observe primejdia, ce acel ajutor învôlvă pentru autonomia noastră. De-ôre-ce înse dl Mangra n'a făcut propunere concretă, ci a cerut numai, ca congresul se se pronunțe în cauză; — pentru a preveni inconvenientul de a se da chestia din nou spre studiare, și astfel se ajungă a face un nou încongiur pe la comisii, — propun următorul amandament: rămânând și pe anul curent fără rezultat protestele episcopatului nostru în contra felului de distribuira adoptat de guvern, renunță la acel ajutor.

R. C i o r o g a r i u : A observat, că peste chestiuni de importanță s'a trecut la ordinea zilei, și chestii de mai puțin interes au fost mai temeinic

desbătute. Ar dori ca pentru viitor se se reguleze, cari sunt chestiuni principale și principiale în congres, și cari sunt de ordine mai secundară.

Chestia ajutórelor de stat la noi e o chestie veche, și e o analogie dela „Kulturkampf“-ul din Germania. Și acolo s'a început cu detragerea venitelor preoțesci; s'au dat apoi rebonificări, firesce, cu intenții vițioșe. Și biserica din Germania a renunțat la ajutóre. Noi în fața tendențelor primejdióse de asemenea ar trebui se avem bărbăția, de a nu permite guvernului se ne remunereze preoții după măsura sa cualificátóre. Să enunțăm aici, că preotul, care va primi ajutoriu fără învoierea episcopului său, se fie destituit.

Ig. P a p p : chestia are două părți: primirea său neprimirea ajutoriului între condițiunile cum se asamnă dela guvern, și împărțirea acelui ajutoriu între cei avisați.

Relativ la împărțire, comisiunea nu s'a aflat competentă a se pronunța, pentru că împărțirea cade în dreptul fiecărui episcop. S'a ocupat însă comisia cu partea primă, adecă cu întrebarea primirei său neprimirei, și tocmai pe basa informațiunilor ce se are, că afacerea este pendentă la V. Consistoriu metropolitan, n'a putut face altă propunere, decât cea făcută, adecă propunerea dlui Mangra se se transpună cons. metropolitan, care a cerut, și în parte a și primit dela eparchii rapórtede despre procedura guvernului, în cari rapórtede se expun gravaminele contra ingerinței guvernului la asemnarea ajutoriului, și special se arată modul ingerinței guvernului, care discualifică pe unii și pe alții dintre cei presentați de eparchii, și le denegă ajutoriul.

Expuse apoi istoricul, cum s'a început și desvoltat afacerea. Guvernul adecă, înainte de votarea, sancționarea și introducerea legilor cunoscute politico bisericesci a cerut dela eparchii conspectul dotațiunei anuale a tuturor parochilor. Nici o eparchie n'a așternut conspectul înainte de a fi supus întrebarea deliberării V. cons. metropolitan. Pe basa conclusului acelui V. consistoriu însă au așternut conspectul cu expresa declarare, că ajutoriul ce guvernul intenționază a'l da, biserica ortodoxă română numai așa e aplicată al primii, decă acela se va pune în sumă generală la dispoziția autorității bisericesci, chemate a-și regula în mod autonom dotațiunea preoțimei sale. Guvernul a arătat apoi, că din suma luată din budgetul statului pe anul 1895 voiesce se împărțescă și preoțimei gr. or. române, și a cerut dela eparchii a i-se arăta, cari sunt preoții avisați la ajutoriu, cu expunerea oficiilor de dare pe calea căroră se împartă însuși ajutoriul.

Eparchia Aradului a protestat contra unei asemenea ingerințe a guvernului de a împărți însuși ajutoriul, și cu provocarea la rapresentațiunea sa anterióră, a denegat așternerea propunerii, cerând, ca cuota ce compete diecesei Aradului se o trimită la adresa autorității diecesane în suma generală.

Guvernul declarând că nu voesce vătămarea autonomiei bisericesci, a reces dela intențiunea de a împărți însuși ajutoriul, a cerut totuși conspectul preoților avisați la ajutoriu, pentru-că ȳice: guvernul care dă ajutoriul, ar avea drept să scie și prealabil, cui se va împărți acel ajutoriu.

Și după-ce guvernul a declarat că banii îi va trimite autorității diecesane, i s'a prezentat conspectul, a și urmat ajutoriul pentru 1895, dar dintre cei propuși guvernul a excepționat pe mai mulți, și dintre protopopi și dintre preoți.

Consistoriul a remonstrat din nou contra excepționării, și guvernul și-a retras excepțiunea față de unii, dar nu față de toți, pentru-că ȳice, că din punct de vedere al controlului, ce-i compete, nu pôte admite, ca ajutoriul să se împartă între indiviđi, asupra cărora are scrupuli temeinici.

Asemenea s'a urmat cu ajutoriul pentru anul 1896. Atunci ȳrași s'au excepționat unii dintre cei propuși, dar mai puțini decât înainte.

Aceste gravamine fiind arătate cons. metropolitan cu date positive, și astfel fiind chestiunea pendentă la cons. metropolitan, ca cel chemat în linia a doua a protesta contra ingerinței guvernului — aderază la propunerea comisiunii.

Dr. P. Span consideră afacerea de o importanță mare. — Prin felul împărțirii ajutoarelor dela stăpânire, demoralizarea, destrăbălarea a început să se lățescă între preoții bisericii noastre. Și decă nu-i vom pune stavilă, desastrul va fi neînălăturabil. — Să nu trăgănam afacerea ci să o hotărăm aici. E de demnitatea congresului, să enunțe aici, că nu primim micul ajutoriu sub condițiile, pe lângă cari ni se oferă. Să primim amandamentul lui Măneguț.

Ex. Metropolitanul nu împărtășesce ideea de a se decide chestiunea direct din congres, fără de a lua întâiu informațiuni dela organul executiv, care se ocupă cu afacerea. Acésta ar fi o desconsiderare a organului subaltern. S'ar porni în forma acésta de sus în jos și acésta ar produce destrăbălare. E de părerea să se dea curs normal afacerii, care acum a ajuns la consistoriul metropolitan; să se aștepte votul acestui for.

N. Zigre: Ingrijirile ne sunt basate. E clar, că atitudinea guvernului în chestia împărțirii ajutoarelor pe sēma preoțimeii noastre e o alterare a autonomiei bisericeii. Consistoriul metr. s'a ocupat intensiv cu afacerea. E de părerea, să se cēră votul lui.

(Va urma.)

CALENDARIU

PE ANUL DELA CHRISTOS 1898, — ANUL XIX.

a apărut în editura „Tipografiei diecesei gr. or. române” din Arad — cu următorul cuprins:

I. Partea calendaristică: Cronologia pe anul 1898. — Păscălia sau semnele cronologice

pe anul 1898. — Sērbătorile și alte ȳile schimbăciōse. — Cele patru anutimpuri. — Regentul anului. — Eclipse (intunecimi). — Posturile, ajunurile și deslegare de post.

II. Partea pur calendaristică: cu lunile, ȳilele și sērbătorile de peste an și cu povețe economice pentru fie-care lună. — Calendariul Evreilor. — Calendariu meteorologic. — Caracteristicile anului 1898. — Genealogia Casei domnitōre austriace. — Casele domnitōre din celelalte state europene.

III. Șematismul Metropoliei ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania în general, și al diecesei Aradului în special. — Consemnarea tērgurilor din Ungaria și din Ardeal. — Taxele postale și telegrafice: Taxele pentru epistole. Mandatē postale. Taxa telegramelor. — Monetele, sau banii de metal, ce se află în curs în Austro-Ungaria. — Tarifa zonelor dela cāile ferate. — Calendariul lui Falb. — Scala timbrelor. — Tabela pentru socotirea cametelor după 1 an, sau 1 lună, sau 1 ȳi.

IV. Partea literară: Orfana satului (novelă), de Ibda. — Din valurile vieții, de Idem. — Scara (poesie), de George Coșbuc. — Doină, de Vasiliu E. Moldovean. — Sēmănătorul (poesie), de R. Bortoșiu. — Din scriptură (anacreontice), de G. Bodnariu. — O nopțe între „duhuri necurate” sau în castelul „Tetefoulques” (din amintirile unui oficer prinsonier), traducere de Ionel. — N'ai mânca ceva? (poesie), de Th. D. Speranță. — Din viața dela sat, de Iuliu Groșoreanu. — Vlad Teișan (poesie), de Al. Muntean al lui Vasile. — Constantin și Voichița (baladă populară din Bihor), de Vasiliu Sala. — Poesii populare (din Bihor) culese de Vasiliu Sala; — Muerea „harnică,” idem; din Banat: — Bogatul și sēracul. — Blăstēm de mamă, culese de I. Furdianu, prep. — Chiuiuri, culese de învățătorii Mihaiu Leucuța și Petru Cipou. — Distracțiuni: Șvabul și vaca. ȳiganul avocat, de R. Bortoșiu. Vēndare grăbită. Acuma tocmai nu. ȳiganul bolnav. Muere cu inimă bună. Comandă. Fōrte adevērat. ȳiganul și cireșele. Tocmai de aceea. ȳiganul și friptura de găscă. Distrasă. Sēptēmāna patimilor. Logica bucătāresei. Un cerșitor. La judecată. Pregătire. Intre tineri. Curiōsă. In birt. Pēcat! O probă. — Mai vorbiți și voi, de G. Bodnariu.

V. Anunțuri.

*

Cu anul 1898 calendariul nostru împlinesce 19 ani de existență, și în tot timpul acesta el a făcut numai bune și incontestabile servicii poporului nostru din diecesă. Aceasta o dovedeșce mai ales faptul, că între calendarele noastre populare el a ajuns să aibă ađi cea mai mare trecere și e unul dintre cele mai lățite în mijlocul poporului,

astfel, că de astă-dată a trebuit să-l scotem într'un tiragiu de peste 10,000.

Recomandându-l cu căldură tuturor cărturarilor nostri de pe la sate, îi vestim, că 'și-l pot procura atât dela tipografia diecesană din Arad, cât și dela librării, cu prețul de 30 cr. plus 5 cr. porto postal de fiecare exemplar.

La comande în mai mare cantitate dăm 20% rabat și francatura.

Domnii, cari au avut calendarul nostru în deposit în anul trecut, vor primi în curând și de astădată un cuvenit număr de exemplare.

D I V E R S E.

* **Consistoriul eparchial aradan** este convocat în ședință plenară pe Marția viitoare la orele 10 a. m.

* **Himen.** D-nul Eutimie Dărăbanț candidat de preot își va sërba cununia în 2 Nov. a. c. în biserica gr. or. din Izvin, cu d-ra Luereția Mateica, fca d-lui învățător I. Mateica din Izvin. — Felicitările noastre!

* **Mulțămii publică.** Comitetul parochial din B.-Comloș exprimă și pe acésta eale mulțămii: 1. Credinciosu lui Teodor Topercean, pentru dăruierea bisericii cu un prapor mare, în preț de 300 fl. v. a. 2. Prea st. Dómne preotese și învățătoare Aurelia Păcăfan, pentru sacrificiile aduse ca nașa acelu prapor, și pentru fundațiunea acelu prapor, întemeiată de D-sa. 3. Onor. D. învățătoriu Iuliu Vuia, la ale căruia stăruințe a făcut Topercean praporile, și pentru simțămintele sale creștinesci, vedite prin întreprinderea unei colecte pentru facerea praporilor monastiresci. 4. Tuturor creștinilor, cari au contribuit la colecta D-lui Vuia. — B.-Comloș, din ședința comitetului parochial gr. or. ținută la 28 Septembrie 1897. — Ioan Cioroian, președinte.

* **Bibliografie.** În editura librăriei W. Krafft din Sibiu a apărut următoarele calendare pe anul 1898 și anume:

„Amicul poporului“ prețul 40 cr.

„Posnașul“ calendar humoristic ilustrat. Prețul 36 cr.

„Calendarul Săteanului“ 17 cr. v. a.

C O N C U R S E.

Devenind vacantă stațiunea învățătorească dela școla gr. or. rom. din Apatou protopopiatul Ienopoliei, se escrie concurs cu termin de alegere, 30 de zile dela prima publicare, pe lângă următoarele:

Emolumintele: a) 300 fl. salariu în bani gata; b) 3 orgi de lemne; c) 10 fl. pentru conferințe; d) cortel liber și grădină de legumi; e) dela înmormântări unde va fi pofit 50 cr.

Reflectanții la acest pofit au a-și subșterne recursele conform legi comitetului parochial, adresate Mult o-

noratului Domn Cornel Ursuțiu adm. protopopesc în Seprós și a se presenta în vre-o Duminecă ori sərbătore în biserica pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Alesul după un an de probă va deveni întărit definitiv.

Din ședința comit. paroch. rom. gr. or. din Apatou ținută la 28 Septemvre v. 1897.

Comitetul parochial.

În conșelegere cu: CORNEL URȘUȚIU, m. p. adm. prot. inspector școlar.

—□—

Pentru vacanta parochiă de clasa III. din Hodiș, în protopresbiteratul Butanilor prin acésta se escrie concurs de 30 zile dela întâia publicare, în care restimp recurenții îndreptățiți se vor presenta vr'odată în bisecica din loc spre a se arăta poporului alegătoriu.

Venitele încopciate cu acésta parochiă sunt: a) folosirea a unei sesiuni de pământ; b) stolele indatinat; c) birul dela 120 case câte o măsură cucuruz sfărmat, cari tôte la olaltă se urcă la 460 fl.

Afară de acéste — cortel în casa parochială și grădină de legumuri.

Recursele sunt a se subșterne pe calea oficiului protopresbiteral din Buteni (Butyin) Aradm.

Hodiș, la 5 Octobree 1897.

Comitetul parochial.

În conșelegere cu mine: CONSTANTIN GURBAN, protopresbiter.

—□—

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunei învățătorești rom. gr. or. din Chertiș, se publică concurs cu termin de alegere pe Duminică în care cade s. m. m. Dimitrie.

Dotățiunea anuală învățătorului e următoare: 1) 300 fl. ȃie trei sute floreni v. a. bani gata; 2) 6 șese stângeni de lemne, din cari e a-se încălđi ș sala de învățământ; 3) pentru conferința și scripturistică 10 fl.; 4) pentru curatorat 10 fl.; 5) dela înmormântări, unde învățătoriu în tot locul e pofit, dela mic 20 cr., dela mare 30—40 cr.; 6) venite cantoral 15 fl.; 7) cuartir liber, staul pentru vite și grădină de legume.

Dela recurenți se poftesce se-și ajusteze petițiunile cu documentele necesari prescrie de statutul organic și adresate comitetului parochial din Chertiș se le suscernă Prea Onoratului Domn protopop și inspector școlar Constantin Gurban în Buteni (N. Butyin) comitatul Arad.

Vor fi preferiți conducători de cor vocal.

Recurenții până la alegere să se presenteze în sta biserică de aici în vre-o Duminecă ori sərbătore șpre a-și arăta desteritatea în tipic și cant.

Chertiș, la 26 Septemvre (8 Octobree) 1897.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: CONSTANTIN GURBAN, m. p. protopresbiter, inspector cerc. de școle.

—□—

Pentru ocuparea stațiunei învățătorești din Dubești se escrie concurs cu termin de alegere de 30 de zile dela prima publicare în fôia oficială „Biserica și Școla,“ pe lângă următorul salariu:

În bani numărari 280 fl. Pentru conferințe 8 fl. Pentru scripturistică 5 fl. Curatorat 6 fl. Lemne 24 fl. 2 lanțe pământ 18 fl. Grădină și cuartir.

Dubești, 8 Octombree 1897.

George Cărăbaș, m. p.
preș. com. par.

—□—